

202 vytvářeti předsudky, které brání správně viděti; mohou kaliti nesprávnými obdobími nebo upřílišeným kultem minulosti smysl přítomnostný a vývojný. Proto pozor, aby nevznikly zde škody, kterých by třeba nezahojila dlouhá léta!

Ještě státní ceny literární

Můj poslední feuilleton v Českém slově dal p. Hýskovi podnět k obraně poroty i k útokům na mne. Prý jsem nezasáhl do sporu pro věc, nýbrž abych mohl osobně útočiti na pp. Čapka-Choda a Nováka. Lituji p. Hýska, necítí-li zásadního a přímo národního dosahu mého protestu proti přeceňování Čapkovu; lituji ho právě jako literárního kritika. Mně osobně jsou pp. Čapek a Novák úplně lhostejní; jsou mně předmět studia a poznání jako kdokoli jiný. Ale ovšem: kritisovati a nedotknouti se osob, toho nedovedu; a nedovede toho nikdo, jako nikdo nedovede choditi po zemi a nedotknouti se půdy.

Prý jsem mohl, kdybych byl chodil do schůzí při ministerstvu národní osvěty, uplatniti v nich svůj soud. Pan Hýsek chce patrně místo věcné diskuse skandalizovati osobně. Odpovídám tedy: *Chodil* jsem do sboru poradního za předsednictví dra Herbena, jindy za předsednictví ministra Habrmana, pokud mně to dovolovalo zdraví a pokud jsem byl zván. Ví-li p. Hýsek o automobilu ministerském, mohl by i vědět, že byl jsem tehdy, kdy mne v něm navštívil p. Kříčka, tak churavý, že jsem při nejlepší vůli nemohl s ním jeti; snad p. Kříčka sám to p. Hýskovi dosvědčí, a ne-li on, tedy lékař. Ostatně byl tehdy za mne jmenován náhradník, takže jsem se nemusil dál o věc starat; tím více, že mě nikdo do příští schůze již nepozval. Pan Hýsek tvrdí, že se porota nevyhýbá zodpovědnosti za svůj výrok. Tím lépe. Jiná otázka jest však, zda ji před povoláními soudci opravdu unese. Nejsem sám, kdo tvrdí, že rozhodnutí poroty bylo více než sporné: bylo s vážné strany napsáno, že je přímo *nezodpovědné*. Co jsem napsal já v Českém slově, bylo šetrnější, než si porota zasloužila.

Čímž končím osobní diskusi s p. Hýskem, abych promluvil zásadní slovo o instituci cen a porot literárních.

Pokládám je za věc hodnoty velmi pochybné a přímo mluveno: za pravidelně neužitečné, často škodlivé.

Co by na mně bylo, odstranil bych je všechny a nahradil je *ročními rentami*, které by se vyplácely několika mladým talentovaným lidem, již podali ukázky své síly a tvořivosti umělecké; řekněme desíti mužům mezi 30 až 50, po případě 60, v té době životní, kdy tvořivost se vrcholí a kdy je každého zmrhaného dne škoda. Návrh, který jsem učinil svého času již v Tribuně. Ale ovšem: všecko, co by takoví státní stipendisté napsali, připadlo by samo sebou státu. Stát by vytiskl ty knížky ve své tiskárně a prodával je za výrobní cenu lidem, kterým by dělaly potěšení, poněvadž by byly jednak radostné, jednak laciné. Radostné proto, že každý mladý nadaný člověk, zabezpečí-li ho hmotně a může-li pracovati na tom, k čemu má vloh a co ho těší, tvoří věci radostné; jsem si jist, že by se taktó ucpal více než vším jiným pramen zoufalství, nudy, rozmrzelosti, který se vlévá tak často nyní do literatury...

Svolat jednou do roka několik učených a diplomovaných pánů, aby vybrali

203 z roční produkce básnické čtyři — právě čtyři: ani víc, ani míň! — nejlepší díla, položit na každé z nich pět tisícovek a dopouštět, aby nakladatel těch knížek si tiskl na pásky nebo do insertů tučnými typy „Odměněno velkou cenou literární za rok ten nebo onen“... odpusťte, ale jemnější svědomí budoucnosti bude hleděti jednou na takovou péči o literaturu jako na cosi velmi hrubého, na něco, co se blíží po případě mravnímu humbuku a co může po případě svou sugescí i ohlupovati. Zdaž se tu nevytrubuje do uší dobrých a bezelstných: Zde padna, klaněti se budeš? Zde obdivovati se budeš bez každé bázně a pochyby, neboť naše slavná vrchnost dala na to pečeti!...

Takováto starost o literaturu zdá se mně ve své sumárnosti příliš pohodlná a povrchní a podle toho i po případě škodlivá.

Neboť neklammež se: *která* jsou ta nejlepší díla z celoroční produkce, v tom se může velmi snadno zmýlití i porota velmi soudná, velmi vzdělaná, velmi nestranná, porota vylučující zřetele osobní, jak jen může, porota velmi poučená rozhledem co nejširším.

Vrcholky mají totiž jednu čertovsky nepříjemnou vlastnost. Poznávají se až z většího odstupu. Až když uplynou jedno, dvě, tři, čtyři možná i více desetiletí; možná — a to bývají někdy ty největší —, až když uplyne půl století nebo celé století...

Dostal by výroční cenu státní, kdyby byla bývala zřizena, Máchův Máj? Nebeského Protichůdci? Havlíčkův Křest sv. Vladimíra? Nerudovo Hřbitovní kvítí? Macharův Confitoor? Sovovy Vybouřené smutky? Březinovy Tajemné dálky?

Tedy: předčasná starost o vrcholky básnické může se velmi lehce zvrhnouti v něco dosti pošetilého a hodně ošidného.

Dnešní praxe výročních cen státních a porot působí na mne asi takovým dojmem, jako by někdo v určitý den, jednou do roka, měřil s nesmírně důležitou tvář a s peršpektivem v ruce stromy co do jejich výšky a na ten, který se mu *zdá* nejvyšší, zavěsil pak pozlacenou stuhu; ale jinak nijak se nestaral o to, jsou-li všechny zdravé stromy ve štěpnici nebo v sadě náležitě okopány, pomrveny, jsou-li na nich housenky na jaře sesbírány, jsou-li v čas sucha zalévány.

Nepodobá se tato praxe poněkud tomu, čemu se říká: sedlati koně od ocasu?...

Ale co máme měrou mnohem větší ve své moci, jest *celkový* zdar literatury, *dobrá úroveň její a dobrý průměr*. Vybrati deset talentovaných mladých mužů, kterým by se dostalo státní renty roční, deset třicetiletých básníků nebo beletristů, kteří slibují pro budoucnost dobré umění a dobrou žeň, jest sice úkol dosti nesusnadný a obtížný, ale přece snazší než vybrati z roční produkce čtyři vrcholy. Neboť v prvním případě jest možná oprava a náprava, v druhém nikoliv. Objevilo-li by se totiž, že se porota zmýlila, že takový vyvolenec se neosvědčuje, že neplní, co ať právem, ať neprávem sliboval, byl by roční renty zbaven a na jeho místo byl by povolán někdo jiný.

Budeme-li míti vysoký průměr byt bez vrcholků zvláště přečnívajících a patrných, jest to vždycky lépe, než budeme-li míti průměr nízký a z něho bude-li se tyčít sebevíce vrcholků; neboť takové vrcholky nejsou pak nic jiného než krtčiny na louce nebo mraveniště na pokraji lesa...